

BARCELONA
NOCTURNA

BARCELONA NOCTURNA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: novembre 2016

Primera reimpressió: novembre del 2021

© Editorial Efadós i Ajuntament de
Barcelona, d'aquesta edició

© Editorial Efadós, de la col·lecció
Catalunya Desapareguda

© Lluís Permanyer Lladós, dels textos

© Diversos autors, de les fotografies

Edita:

EDITORIAL EFADÓS
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol
Tel. 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

AJUNTAMENT DE BARCELONA
Direcció d'Imatge i Serveis Editorials
Passeig de la Zona Franca, 66
08038 Barcelona
Tel. 93 402 31 31
barcelona.cat/barcelonallibres

Consell d'Edicions i Publicacions
de l'Ajuntament de Barcelona:

Gerardo Pisarello Prados, Josep M.
Montaner Martorell, Laura Pérez Castallo,
Jordi Campillo Gámez, Joan Llinares Gómez,
Marc Andreu Acebal, Águeda Bañón Pérez,
José Pérez Freijo, Pilar Roca Viola, Maria
Truñó i Salvadó, Anna Giralt Brunet

Directora de Comunicació:
Águeda Bañón

Director d'Imatge i Serveis Editorials:
José Pérez Freijo

Assessorament lingüístic:
Maria Neus Doncel Saumell

Procedència de les fotografies:
Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB),
Arxiu Fotogràfic Centre Excursionista
de Catalunya (AFCEC), Arxiu Nacional
de Catalunya (ANC).

Fotografia de la coberta:
Josep M. Sagarra Plana / AFB

ISBN: 978-84-16547-25-8
DL B 22800-2016

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra només pot
ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars,
salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu
fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta
obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

BARCELONA NOCTURNA

Lluís Permanyer

La CIUTAT QUE NO DORMIA

Text de Lluís Permanyer, cronista de Barcelona

No és una exageració. És cert que, en determinades èpoques i en algunes zones, durant tota la nit hi havia un ambient d'allò més animat. La Rambla, el Paral·lel i el barri Xino n'eren uns exemples ben clars. En aquest sentit, els anys més brillants van començar quan va esclatar la Primera Guerra Mundial. Unes fortunes enormes, guanyades sense gens d'esforç, amb facilitat i rapidesa, cremaven a les mans i s'havien de gastar a cuita-corrents. Aquell fet, que va durar amb un to sostingut mentre seguïen els combats, va representar el desenvolupament, però sobretot la consolidació, del Paral·lel com un barri insuperable de l'oci nocturn.

No cal dir que la Rambla també se'n va beneficiar, però la concentració de locals no hi era tan intensa i l'atmosfera resultava més esbravada. El carrer Nou, com que era la drecera natural entre el Paral·lel i la Rambla, ja s'havia convertit, amb la naturalitat més absoluta, en un eix que no distingia entre

el dia i la nit. Era molt més curt i més estret que els altres dos; per això transmetia una atmosfera inimitable i una intensitat llaminera que contagiava veïns, empleats, clients i passavolants. Tant és així que, en esclatar la Guerra Incivil i pretendre els amos protegir els seus establiments, van adonar-se llavors amb preocupació que no tenien portes, ja que no havien hagut d'abaixar-les mai o, millor dit, des del 1909, durant la Setmana Tràgica. El que s'esdevenia al barri Xino era, com es pot suposar, d'un altre caire, menys barrejat i amb un perfil ben proper a la delinqüència i a l'absoluta disbauxa sexual.

Al cap de quatre anys de guerra europea, el nivell va abaixar veles, però l'estil, l'existència d'una oferta d'allò més variada tant pel que feia als gèneres com als preus, es va mantenir. El cop d'estat del general Primo de Rivera el 1923 no va afectar gaire el noctambulisme lúdic, ja que l'Església Catòlica no hi havia ficat cullerada, a diferència del que va succeir durant la dictadura franquista. El poeta Sagarra m'havia contat que freqüentava el Cercle Artístic, a la plaça de Catalunya, on cada nit girava la ruleta, i per això també hi anava

BRANGULI (FOTOGRAFIS) / ANC

ELS BANQUETS, A L'ORIENTE

L'hotel Oriente de la Rambla ja s'havia consolidat als anys vint, època de la fotografia, com a escenari de grans banquets. El saló ho afavoria per la magnificència ornamental, que contrastava amb una estructura original preservada: el claustre de l'antic convent incendiat pels revolucionaris el 1835.

el capità general, Primo de Rivera. En acabar, em precisava que tots dos sortien plegats i el primer que feien era posar-se a orinar a la mateixa plaça. Doncs bé, aquell militarot es va atrevir a prendre el poder quan el seu amic el comte de Güell, Joan Antoni Güell, el va «netejar»: li va deixar els diners per pagar el gran deute que havia contret a la ruleta. No sorprèn que prohibís aquest joc mentre va manar.

Però una cosa era la nit de l'oci i la disbauxa, i una altra, la del treball, que era molt diferent. Cal no oblidar que el funcionament de tota mena de locals es devia a un estil d'empleats, alguns dels quals havien de complir per força un horari nocturn complet. Aquest era, per exemple, el cas de serenos, forners, taxistes, fanalers, metges i jutges de guàrdia, prostitutes, servidors municipals de neteja o policies. Ja que altres, tot i ser ben entrada la nit, encara podien anar a dormir, com ara periodistes, cambrers i cuiners, actors, empleats d'espectacles o quiosquers.

Seria imperdonable obviar la figura dels noctàmbuls: els qui havien pogut triar, pel motiu que fos, viure de nit. Hi havia escriptors, bohemis professionals o també periodistes i actors que, en acabar el treball, preferien allargassar la jornada i trobar

tota mena d'excuses per no tancar-se a casa. Sagarra m'havia confessat que en aquella època, just abans d'haver enllestit la novel·la força autobiogràfica *Vida privada*, s'havia passat literalment una colla d'anys «gaudint d'una vida de tomàquet». I em precisava que, en arribar a casa a les vuit del matí, sovint topava amb el seu pare, que anava a missa, i aquest li deia bona nit i ell li desitjava bon dia. Tot plegat volia dir, també i de retruc, que la ciutat nocturna estava preparada per atendre, amb els corresponents ets i uts, aquella legió de barcelonins que volien i es podien permetre el luxe de menar aquella vida sense avorrir-se, sinó més aviat al contrari. Ras i curt, els «sagarras» de llavors no van aconseguir, malgrat haver-ho intentat, acabar-se Barcelona. L'oferta era temptadora, formidable, divertida, variada, encisadora, sorprenent, voluptuosa, torbadora, gens embafadora: addictiva!

Seria injust i també inexacte no fer cap mena de referència a una novetat tecnològica que va propiciar nits molt menys fosques i, per tant, més atractives, tot reconeixent que, per als personatges i per a un determinat estil de vida, massa llum podia resultar fins i tot dissuasiva. Em refereixo a la liquidació del llum de gas i a l'aparició espectacular de l'electricitat. I, en definitiva, va facilitar la captació d'aquestes fotografies, un testimoni documental rellevant.

BRANGULI (FOTÒGRAFS) / ANC

ATRACTIUS PER A NOCTÀMBULS

Al costat, el cabaret La Buena Sombra, al carrer del Gíngjol, que oferia als anys vint aquesta diversitat d'atraccions. En aquesta pàgina, el cinema Tívoli en començar la dictadura franquista; el públic posa sota una decoració publicitària que oculta una façana noble, però que es prefereix com a reclam comercial.

PANORÀMIQUES ENGRESCADORES

Al costat, malgrat ser un important port de signe comercial, a finals dels anys vint ja ofería aquesta vistositat atractiva que a l'hora foscant hi proporcionava la il·luminació elèctrica, sens dubte afavorida per la fascinadora grandiositat panoràmica que ofería al peu del balcó de Miramar, creat per l'arquitecte paisatgista francès Forestier. En aquesta pàgina, l'acabat de crear passeig de Colom a començaments del segle xx: conserva les palmeres, malgrat que als barcelonins no els agradaven gens i per això l'havien batejat despectivament com *el passeig de les Escombres*.

BRANGULÍ (FOTÒGRAFS) / ANC

JOSEP TARENT GARRIGOLAS / AFCEC

BRANGULI (FOTOGRAFS) / ANC

NOVA TECNOLOGIA ELÈCTRICA

Sembla mentida que, sense gent i de nit, malgrat estar força ben il·luminada, la Rambla, tan coneguda i passejada, costi força de reconèixer. La fotografia és dels anys deu del segle xx i es tracta del tros anomenat *rambla dels Estudis*, a l'altura dels magatzems El Siglo; els taxis esperen la clientela noctàmbula. En aquesta pàgina, l'any de l'Exposició Internacional del 1929, l'Ajuntament va millorar l'enllumenat públic en incorporar als fanals els refractors prismàtics Holophane, i, pel que es veu a la via Laietana, 17, va donar un resultat prou satisfactori.

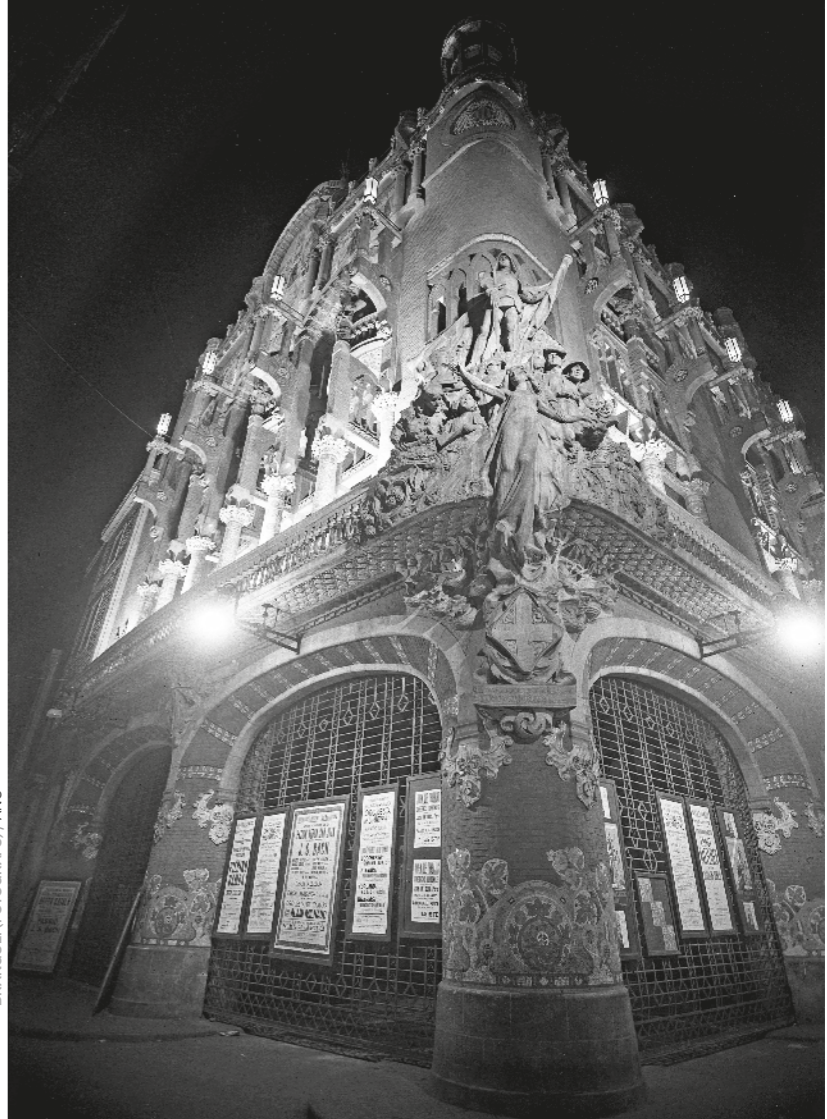
BRANGULI (FOTOGRAFS) / ANC

JOAN ARTIGUES CARBONELL / ANC

L'ARQUITECTURA FA MÉS GOIG

Aviat es van adonar que el patrimoni que enriqueix el paisatge urbà mereixia atorgar-hi, en fer-se de nit, una rellevància que resultava molt agrada. Un bon enllumenat fa lluir l'edifici amb un perfil ben diferent del que té durant el dia. L'Arc de Triomf n'és una prova evident en la imatge del costat, dels anys trenta; resulta obvi que aquesta actuació hi atorga una dimensió molt més èpica que no pas la de la llum natural. En aquesta pàgina, amb motiu de complir-se el 1958 el primer mig segle de la inauguració del Palau de la Música, s'hi va incorporar aquesta estudiada il·luminació.

BRANGULI (FOTOGRAFS) / ANC

BRANGULI (FOTOGRAFS) / ANC

BRANGULI (FOTOGRAFS) / ANC

FANALS MODERNISTES TAN CRITICATS

Al costat, el passeig de Gràcia de nit, completament buit de passejants i de vehicles, costa de reconèixer; ho facilita la presència del banc fanal que va projectar el 1906 l'arquitecte Falqués. I ell mateix va plantar poc després al Cinc d'Oros els sis fanals d'aquesta pàgina, que van provocar que els barcelonins bategessin l'indret amb aquesta irònica denominació que encara avui és emprada. El ja creixent descrèdit que ell patia el 1910, quan van ser realitzades les fotografies, va generar una onada de crítiques contra aquest mobiliari, sobretot per part dels ninotaires.